

Moderne tijd

De volgende gebeurtenissen hebben te maken met cartografie:

- 1 De absolute koning Lodewijk XIV zou hebben verzucht dat de nieuwe landmeetmethodes die Philippe de La Hire gebruikte voor een kaart van Frankrijk, meer grond hadden gekost dan Lodewijk had kunnen verliezen in een oorlog.
- 2 Filips II gaf, meteen nadat hij landsheer werd van de Nederlanden, opdracht aan Jacob van Deventer om van 220 steden in de Nederlanden plattegronden te maken.
- 3 Battista Agnese maakte op verzoek van keizer Karel V een wereldkaart waarop de eerste zeereis om de wereld was afgebeeld.
- 4 De Engelse admiraliteit gaf opdracht om de Franse soldaten uit het leger van Napoleon te verhinderen delen van Australië te verkennen die nog niet in kaart waren gebracht.
- 5 Floris Balthasars ontving honderd gulden van de Staten-Generaal voor het in kaart brengen van de ligging van het Spaanse leger tijdens het Spaanse beleg van Zaltbommel.
- 6 Tijdens de Tiendaagse Veldtocht onder leiding van kroonprins Willem werd een kaart gemaakt van de troepenbewegingen van het Nederlandse leger en van de opstandige Belgen.

2p **16** Zet deze gebeurtenissen in chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Twee beweringen:

- 1 Groot-Brittannië maakte zich in 1871 zorgen over de politieke situatie in Europa.
- 2 Bismarck hield na 1871 met zijn buitenlandse politiek rekening met deze Britse zorg.

3p **17** Ondersteun beide beweringen door:

- aan te geven welke gebeurtenis de zorg in Groot-Brittannië over de politieke situatie veroorzaakte en
- een verklaring te geven voor de Britse zorg hierover en
- aan te tonen dat Bismarck met zijn politiek rekening hield met deze Britse zorg.

In 1896 werd in Den Haag de *Vereeniging Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid* opgericht. Deze vereniging had een bestuur waarin uitsluitend vrouwen werden toegelaten.

2p **18** Leg uit dat het bestuur met dit toelatingsbeleid een politiek-maatschappelijke ontwikkeling wilde bevorderen.

Gebruik bron 9.

Rosa Luxemburg is geïnspireerd door de ideeën van Marx. Toch verklaart de Komintern, de vereniging van alle communistische partijen onder leiding van de Sovjet-Unie, in 1925 dat sommige ideeën van Rosa Luxemburg gevaarlijk zijn.

- 2p 19 Leg met een verwijzing naar de bron uit welk idee van Rosa Luxemburg de Komintern gevaarlijk zal hebben gevonden.

Gebruik bron 10.

De Conservatieve Partij maakt met deze verkiezingsposter duidelijk dat zij zich zorgen maakt over twee ontwikkelingen.

- 3p 20 Ondersteun deze bewering door:
- met behulp van twee kenmerkende aspecten uit de eerste helft van de twintigste eeuw de twee ontwikkelingen te noemen waarover de Conservatieve Partij zich zorgen maakt en
 - aan te geven welk verband de Conservatieve Partij legt tussen deze twee ontwikkelingen.

Twee gegevens over de *Volkstrauertag* (Volksrouwdag), de herdenkingsdag voor de Duitse slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog:

- 1 In 1933 zei Hitler tijdens de *Volkstrauertag*: "*Du bist nichts, Dein Volk ist alles*" ("Jij bent niets, jouw volk is alles").
- 2 In 1934 werd de *Volkstrauertag* hernoemd tot *Heldengedenktag* (Gedenkdag voor de helden).

Met deze gegevens kun je de introductie van het nationaalsocialistische gedachtegoed in Duitsland aantonen.

- 3p 21 Licht dit toe door:
- een kenmerk van het nationaalsocialisme te noemen dat past bij de leus "*Du bist nichts, Dein Volk ist alles*" en
 - met een **ander** kenmerk van het nationaalsocialisme een ideologische verklaring te geven voor de hernoeming tot *Heldengedenktag*.

Gebruik bron 11.

In augustus 1939 sluiten Duitsland en de Sovjet-Unie een niet-aanvalsverdrag.

Twee gegevens:

- 1 Veel communisten veroordelen het sluiten van het niet-aanvalsverdrag tussen Duitsland en de Sovjet-Unie op ideologische gronden.
- 2 Volgens veel historici droeg de weigering van Groot-Brittannië en Frankrijk om de Sovjet-Unie uit te nodigen voor de Conferentie van München, bij aan de totstandkoming van het niet-aanvalsverdrag.

- 4p 22 Leg uit dat:
- Stalins uitspraak gezien kan worden als een reactie op die ideologische kritiek (zie 1) en
 - je het verband tussen de weigering de Sovjet-Unie uit te nodigen in München en het sluiten van het niet-aanvalsverdrag door de Sovjet-Unie (zie 2) met deze bron **niet** kunt ondersteunen.

Verschillende Duitse regeringen kozen ieder een nationale vlag van Duitsland:

1871 Na de eenwording koos het Duitse keizerrijk voor een vlag met de kleuren zwart-wit-rood. In deze vlag was het zwart-wit van de Pruisische vlag opgenomen.

1919 De grondwet van de Weimarrepubliek bepaalde dat de Duitse vlag de kleuren zwart-rood-geel had. Dezelfde vlag werd in 1848 gebruikt door het Frankfurter Parlement.

1935 Een van de Neurenberger wetten bepaalde dat de partijvlag van de NSDAP, een rode vlag met op een witte cirkel het zwarte hakenkruis, de enige nationale vlag werd van Duitsland.

1949 De regering van de DDR koos de vlag met de kleuren zwart-rood-geel tot de nationale vlag.

De verschillende Duitse regeringen wilden met de keuze van hun vlag een politieke boodschap uitdragen.

- 2p **23** Toon dit aan door bij de vlaggen van 1871 en 1949 elk een politieke boodschap te noemen die de vlag moest uitdragen.

Gebruik bron 12.

De hippies dragen in de jaren 1960-1970 bij aan sociaal-culturele veranderingsprocessen door zich af te zetten tegen economische veranderingen in die tijd.

- 2p **24** Leg dit uit.

Gebruik bron 12.

Er vindt in de jaren 1970 een verandering plaats in het Amerikaanse beleid in de Vietnamoorlog. Je kunt hiervoor een oorzaak uit de bron afleiden.

- 3p **25** Licht dit toe door:
- zonder bron aan te geven welke verandering in het beleid plaatsvindt en
 - met een verwijzing naar de bron een oorzaak van deze verandering te noemen.

Een anekdote:

Aleksandr Didusenko, de correspondent in Praag van de Russische krant *Trud* (Arbeid) vroeg in 1968 aan Brezjnev wat hij mocht schrijven over de gebeurtenissen tijdens de Praagse Lente. Hem werd verteld: "Schrijf de waarheid", waarna Brezjnev daaraan toevoegde: "In één exemplaar, dat je aan mijn assistent mag sturen."

- 3p **26** Licht het antwoord van Brezjnev toe door:
- een binnenlandse politieke **en** een buitenlandse politieke reden te noemen voor zijn antwoord en
 - met deze anekdote aan te tonen dat de Sovjet-Unie een totalitaire staat was.

Gebruik bron 13.

Een interpretatie:

Tekenaar Herblock geeft in deze prent uit 1989 een westerse visie weer op een verandering in Oost-Europa in dat jaar.

4p **27** Leg deze interpretatie uit door, telkens met een verwijzing naar de bron, aan te tonen:

- welke verandering voor Herblock aanleiding is om deze prent te tekenen en
- dat Herblock een westerse visie op die verandering weergeeft.

De volgende gegevens gaan over Joseph Luns (1911-2002), Nederlands minister van Buitenlandse zaken en secretaris-generaal van de NAVO:

1 In 1957 ondertekende Luns het Verdrag van Rome, waarin landen afspraken maakten over het vrije verkeer van goederen in West-Europa.

2 In 1962 vertelde Luns de Amerikaanse politicus Robert Kennedy dat Nederland marineschepen had gestuurd naar Nieuw-Guinea, dat deel uitmaakte van het koninkrijk der Nederlanden, om te voorkomen dat Indonesië dat gebied zou inlijven.

3 In 1979 pleitte Luns voor de modernisering van het kernwapenarsenaal van de NAVO.

2p **28** Kies twee gegevens uit het leven van Joseph Luns en geef telkens aan bij welk kenmerkend aspect van de tweede helft van de twintigste eeuw dit gegeven past.

Moderne tijd

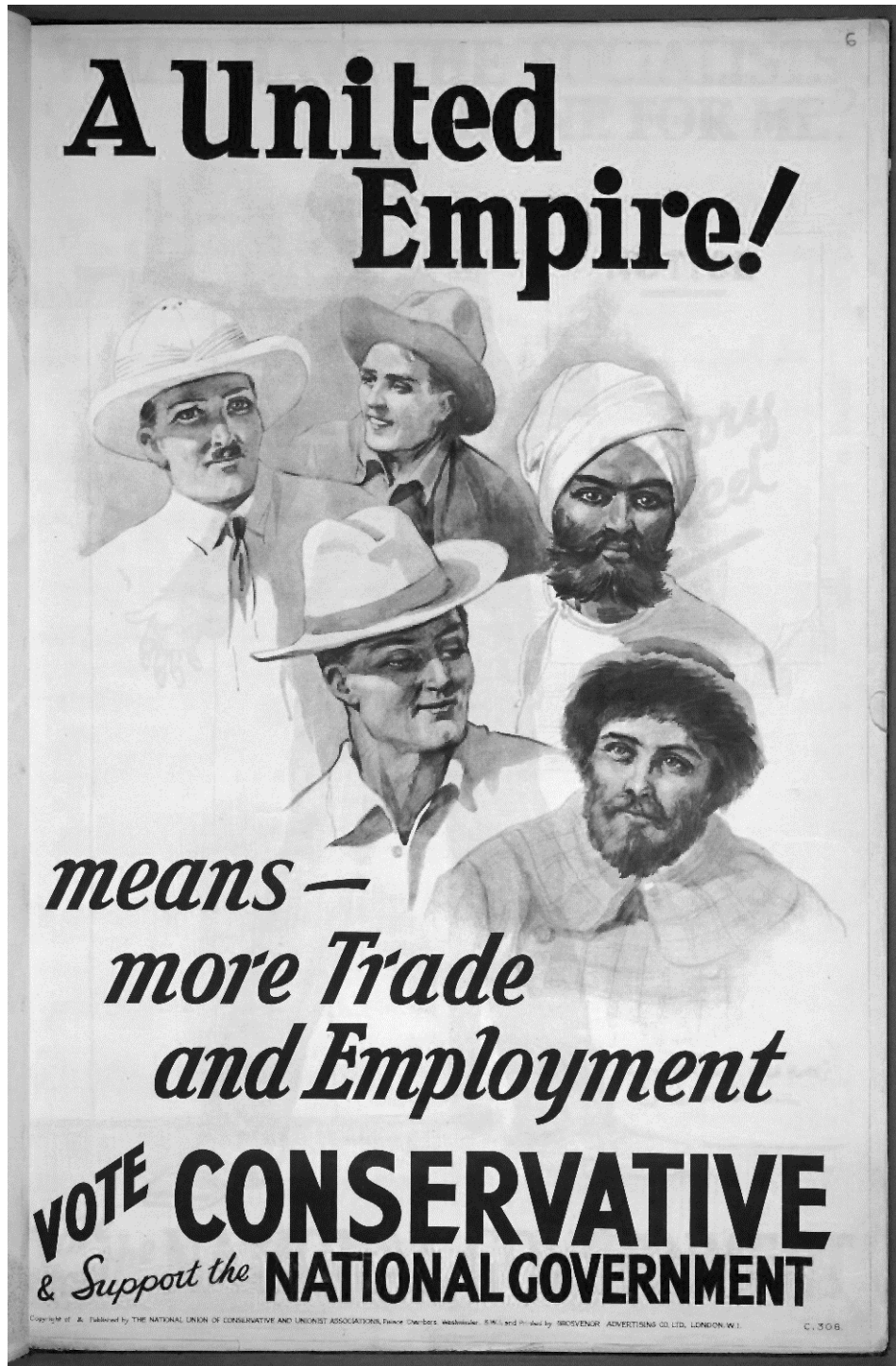
bron 9

In 1918 schreef Rosa Luxemburg (1871-1919), leider van de Spartakusbond, in het pamflet *De Russische Revolutie*:

Socialistische democratie begint op het moment van de machtsovername door de socialistische partij, en zij is niets anders dan dictatuur van het proletariaat. Jawel: dictatuur! Maar die dictatuur geldt de toepassing van de democratie, niet de afschaffing ervan, door middel van een energieke, vastberaden ingreep in de verworven rechten en economische verhoudingen van de burgerlijke maatschappij – op een andere manier kan de socialistische omwenteling niet gerealiseerd worden. Deze dictatuur moet echter worden uitgeoefend door de klasse en niet door een kleine minderheid van leiders namens die klasse, dat wil zeggen: zij moet stap voor stap een gevolg zijn van de actieve bemoeienissen van de massa, zij moet direct door de massa beïnvloed worden, gecontroleerd worden door het totale openbare leven, voortkomen uit de toenemende politieke scholing van de massa.

bron 10

Britse verkiezingsposter van de Conservatieve Partij uit 1931:

Vertaling:

Eén Verenigd Rijk!

betekent meer handel en werkgelegenheid

Stem conservatief en steun de nationale regering.

bron 11

Op 7 september 1939, vier dagen nadat Groot-Brittannië en Frankrijk de oorlog hebben verklaard aan Duitsland, zegt Stalin tegen Georgi Dimitrov, de leider van de internationale organisatie van communistische partijen:

Er is een oorlog gaande tussen twee groepen kapitalistische landen (...) om de herverdeling van de wereld, om de overheersing van de wereld! Wij zien er niets slechts in dat zij elkaar flink en stevig bevechten en elkaar verzwakken. Het zou mooi zijn als Duitsland erin zou slagen om de positie van de rijkste kapitalistische landen (vooral Engeland) te verzwakken. Zonder dat hij dat zelf begrijpt of wenst, is Hitler bezig het kapitalistische systeem op te schudden en te ondermijnen. Wij kunnen hierin manoeuvreren en één kant tegen de andere uitspelen, zodat zij elkaar zo fel mogelijk bestrijden. Het niet-aanvalsverdrag helpt Duitsland tot op zekere hoogte. De volgende keer gaan we de andere kant aansporen.

bron 12

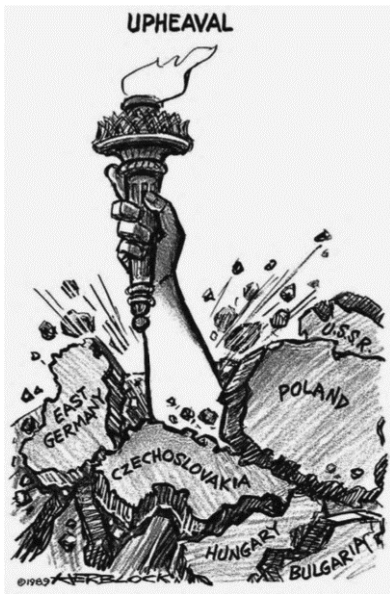
In het Amerikaanse tijdschrift *Ramparts* verschijnt in 1967 een artikel over hippies:

Hippies hebben een duidelijk beeld van de ideale samenleving (...), waarin iedereen veranderd is en mooi en vol liefde en gelukkig en vrij. Maar het is een visie waarin noodzakelijkerwijs een radicale, politieke filosofie besloten ligt: leven in communeverband, drastische inperking van het privébezit, afwijzing van geweld, creativiteit vóór consumptie, vrijheid vóór autoriteit en minder nadruk op de overheid en op traditionele vormen van leiderschap. (...) Alle hippies hebben een politieke houding – een houding van onverzoenlijk verzet tegen het establishment, dat hen als misdadigers bestempelt omdat ze lsd en marihuana gebruiken, en hen haat omdat ze met z'n negenen in een kamer en met z'n drieën in een bed slapen, vrije seks schijnen te bedrijven, geen last blijken te hebben van schuldgevoelens en bovendien nog gezonde kinderen in smerige kleren kunnen grootbrengen. (...) Ze staan zeer duidelijk en voorgoed buiten de gemeenschappelijke opinie, waaraan deze samenleving zo'n waarde hecht. En omdat het wereldje van de hippies in zo verregaande mate het wereldje is van de mensen onder de vijftientig, en, zoals *Time*¹⁾ al waarschuwde, al heel gauw de helft van de Amerikaanse bevolking zal uitmaken, is dit een politiek feit van betekenis.

noot 1 *Time Magazine* is een Amerikaans tijdschrift.

bron 13

In 1989 verschijnt deze prent van tekenaar Herblock in de Amerikaanse krant *The Washington Post*, met als titel *Omwenteling*:

Toelichting:

De arm is van het Amerikaanse vrijheidsbeeld.

Vertaling:

Van links naar rechts: Oost-Duitsland, Tsjecho-Slowakije, Hongarije, Bulgarije, Polen, USSR (Sovjet-Unie)

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.